

LADISLAV VAŠKOVIČ
DARINA KNAPIKOVÁ

**OČAKÁVANIA
PODNIKATEĽSKEJ
SFÉRY
(ROZBOR VÝSLEDKOV
EKONOMICKÉHO
PRIESKUMU SOPK
2016 – 2017)**

OBSAH

ÚVOD	89
1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA PRIESKUMU A ÚDAJE O ÚČASTNÍKOCH V ROKU 2016	90
2. VYHODNOTENIE EKONOMICKÉHO PRIESKUMU	93
2.1. OČAKÁVANÉ HOSPODÁRSKE VÝSLEDKY PODNIKATEĽSKÝCH SUBJEKTOV (otázky 0.1 až 0.19)	93
2.1.1. Očakávané výsledky podnikateľských subjektov v roku 2016	93
2.1.2. Očakávané výsledky vybraných ukazovateľov podnikateľských subjektov v roku 2017	98
2.1.3. Zadlženosť a vývoj pohľadávok po lehote splatnosti	99
2.1.4. Porovnanie očakávaní podnikateľských subjektov v rokoch 2008 až 2016	100
2.1.5. Vyhodnotenie rozhodujúcich vplyvov na ekonomické výsledky respondentov	101
<i>Predbežné závery</i>	102
2.2. HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA (otázky 0.20 až 0.27)	102
2.2.1. Celkové hodnotenie podnikateľského prostredia	103
<i>Predbežné závery</i>	103
2.2.2. Hospodárska politika vlády	104
<i>Predbežné závery</i>	107
2.2.3. Návrhy opatrení pre vládu SR	108
2.2.4. Riziká pre podnikateľskú činnosť	110
<i>Predbežné závery</i>	113
2.3. VYUŽÍVANIE FINANČNÝCH ZDROJOV EURÓPSKEJ ÚNIE (otázky 0.28 až 0.31)	113
<i>Predbežné závery</i>	115
ZÁVERY	116
DOPLNOK PRIESKUMU	118
Otázky k aktuálnemu daniu v Európskej únii	118
ÚVOD	118
D1. Považujete vstup Slovenska do Európskej únie za pozitívny z hľadiska podmienok pre vaše podnikanie?	
D2. Ktoré konkrétne dôsledky vstupu do Európskej únie mali najväčší pozitívny dopad na vaše podnikateľské výsledky?	
D3. Ktorý konkrétny dôsledok vstupu do Európskej únie mal najviac negatívny vplyv na vaše podnikanie?	
D4. Súhlasíte s názorom, že v ďalšom období treba presunúť viac právomocí do pôsobnosti Európskej únie?	
D5. Považujete v súčasnosti uplatňovaný mechanizmus rozhodovania (v rámci Európskej únie) z pohľadu záujmov malej krajiny, ako je Slovensko, za vyhovujúci?	
ZÁVERY K DODATKU PRIESKUMU	122
ZOZNAM OBRÁZKOV	124
ZOZNAM TABULIEK	125
PRÍLOHA I. ŠTRUKTÚRA ANKETOVÉHO DOTAZNÍKA „EKONOMICKÝ PRIESKUM SOPK 2016 – 2017“	126

ÚVOD

Makroekonomické výsledky Slovenska v roku 2016 sú v porovnaní s ostatnými členskými krajinami Európskej únie veľmi dobré. Rast hrubého domáceho produktu dosiahne podľa väčšiny prognóz hodnotu pohybujúcu sa na hranici 3,6 %, čo bude zrejme jeden z najvyšších prírastkov v rámci spoločenstva. Rovnako sa pravdepodobne podarí dodržať zámer dosiahnuť deficit rozpočtu verejnej správy pod 2 % HDP a miera vykazovanej nezamestnanosti sa v súčasnosti dostáva na hranicu 9 %.

Hodnotenie konkurencieschopnosti Slovenska, a tým aj kvality podnikateľského prostredia poskytuje pri porovnaní napríklad s krajinami V4 už menej pozitívny obraz. V hodnotení Svetového ekonomického fóra zverejnenom v roku 2016 sa Slovensko umiestnilo na 65. mieste, síce o dve pozície lepšie v porovnaní s rokom 2015, ale silne zostáva za Poľskom a Českou republikou, ktoré sa umiestnili na 31. a na 36. mieste. Aj podľa hodnotenia Svetovej banky (Doing business) sme sa umiestnili za týmito krajinami, pričom sme si medziročne pohoršili naše postavenie o štyri pozície a obsadili sme 33. miesto.

Najdôležitejšie ale je, ako vnímajú podmienky na podnikanie tí, ktorí tu v tomto prostredí pracujú, a tí, ktorí v rozhodujúcej miere prispeli k dobrým makroekonomickým výsledkom Slovenska. A to, ako ich vidia, je možné už takmer dve desiatky rokov sledovať pri vyhodnotení ekonomického prieskumu Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory. Počas tohto obdobia očakávaní členov komory, ktorých názory reprezentujú zmysľanie celej podnikateľskej sféry, zväčša veľmi citlivo dávali možnosť overiť si, či zverejňované makroekonomické prognózy sú v súlade s ekonomickými výsledkami ich hospodárskych jednotiek. A zároveň aj prezentovali vnímanie prostredia na podnikanie, ako ho dlhodobo vytvára štátna správa.

Získané výsledky prieskumu v roku 2016 poukazujú na určitý protiklad medzi makroekonomickými výsledkami a hodnoteniami situácie podnikateľskou sférou. Rovnaký rozpor existuje aj pri hodnotení konkurencieschopnosti Slovenska v medzinárodných porovnaníach, kde často dochádza k zhode s názormi respondentov v prieskume. Bez toho, aby sme hlbšie analyzovali príčiny tohto protikladu, ak zvolíme pozitívny postoj, môžeme dôjsť k jednoznačnému záveru, že v prípade priaznivejších podmienok na podnikanie mohli byť makroekonomické výsledky Slovenska ešte výrazne lepšie.

Predložené výsledky prieskumu odrážajú hlavne skutočnosť, že zatiaľ z pohľadu podnikateľskej sféry nedošlo a ani nedochádza na Slovensku k zásadnej pozitívnej zmene podmienok na podnikanie. Nie je to tak ani v oblasti daňového a odvodového zaťaženia, kde boli schválené práve počas doby konania prieskumu viaceré zmeny. Niektoré s negatívnym dopadom na podnikanie, ale naproti tomu bolo rozhodnuté o znížení dane z príjmu právnických osôb o jedno percento a boli prijaté kroky vedúce

k zníženiu daňového zaťaženia živnostníkov. Naďalej sa však prijímajú zákony, ktoré zvyšujú administratívnu záťaž a nízka vymožitelnosť práva je naďalej jednoznačnou brzdou podnikania.

Slovenská podnikateľská sféra je súčasťou širšej komunity európskych podnikateľov. Vstup do Európskej únie je v prieskume každoročne hodnotený vysoko pozitívne. Prieskum poukazuje aj na to, že členstvo pre podnikateľov má jasné výhody, ale zároveň vidia veľa možností na zlepšenie, a to nielen v Bruseli, ale tiež v spolupráci exekutív únie, vládnej administratívy a samotnej podnikateľskej sféry.

1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA PRIESKUMU A ÚDAJE O ÚČASTNÍKOCH V ROKU 2016

Cieľom ekonomického prieskumu bolo získať údaje o predpokladaných výsledkoch hospodárenia ekonomických subjektov v roku 2016 a o očakávaniach pre rok 2017. Prieskum zároveň umožňuje získať pohľad podnikateľov na prostredie, v ktorom pracujú, a názory na činnosť vlády pri formovaní tohto prostredia. Porovnanie výsledkov prieskumu v časovom rade od roku 1998 umožňuje navyše vyvodzovať závery o trendoch v tejto oblasti a ich korelácii s makroekonomickými výsledkami.

Štruktúra otázok a aj ich formulovanie bolo ponechané rovnaké ako pri prieskume v roku 2015. Zameranie otázok bolo nasledujúce:

- Odhad ekonomických ukazovateľov hospodárenia spoločností v roku 2016 a očakávané výsledky v roku 2017 z pohľadu respondentov
- Hodnotenie kvality podnikateľského prostredia v roku 2016 a jeho očakávaného stavu v roku 2017
- Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR členmi SOPK v roku 2016, komunikácie vlády s podnikateľským sektorom a návrhy opatrení na zlepšenie prostredia na podnikanie určené pre vládnu exekutívu
- Určenie rizík a prekážok pre podnikateľskú činnosť, stanovenie ich poradia z pohľadu respondentov
- Zhodnotenie názorov podnikateľských subjektov na využívanie finančných zdrojov Európskej únie a hodnotenie ich dostupnosti, transparentnosti ich využívania a získavania informácií

Prieskum sa realizoval v mesiacoch október a november 2016 a, ako bolo uvedené, obsahoval 31 otázok. Dotazník bol k dispozícii v elektronickej forme na elektronickej

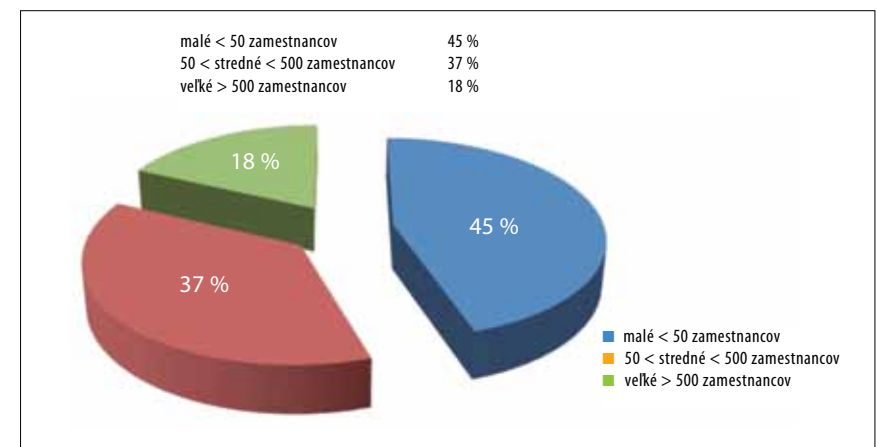
stránke SOPK a taktiež v tlačenej podobe. Možnosť vyplniť tlačенý formulár využilo 138 respondentov, elektronicky poslalo svoje hodnotenie 57 členov komory. Skladba a počet otázok zostávajú dlhodobo identické, v posledných piatich rokoch sa menil iba minimálne.

Aj v tomto roku bolo k dotazníku osobitne priradených päť otázok týkajúcich sa hodnotenia pozitív a negatív vstupu Slovenska do Európskej únie a rozhodovacích procesov v rámci nej. Tieto otázky boli priradené k prieskumu z toho dôvodu, že dianie v Európskej únii má zásadný vplyv na podnikateľskú sféru na Slovensku.

Na prieskume sa zúčastnilo 195 spoločností, z toho 102 výrobných (priemysel, stavebníctvo, pôdohospodárstvo) a 93 spoločností podnikajúcich v doprave, obchode a službách. Počet účastníkov prieskumu bol mierne pod priemerom posledných piatich rokov. V prípade, že na niektoré otázky neodpovedali všetci respondenti, nižší počet odpovedí je uvedený pri vyhodnotení. V takomto prípade sa adekvátne upravuje základňa pre výpočet percentuálneho podielu.

Z celkového počtu spoločností, ktoré sa zúčastnili na prieskume, bolo 87, t. j. 44,6 % malých (do 50 zamestnancov), 73, t. j. 37,4 % stredných (51 – 500 zamestnancov) a 35 spoločností, t. j. 18 % veľkých (nad 500 zamestnancov). Rozdelenie účastníkov prieskumu podľa veľkosti spoločnosti je obdobné ako v minulých ročníkoch prieskumu. Tradične najvyššie zastúpenie respondentov je v skupine malých podnikateľských subjektov. Štruktúra respondentov podľa počtu zamestnancov je znázornená na Obrázku 1.

Obrázok 1: Štruktúra respondentov podľa počtu zamestnancov v roku 2016

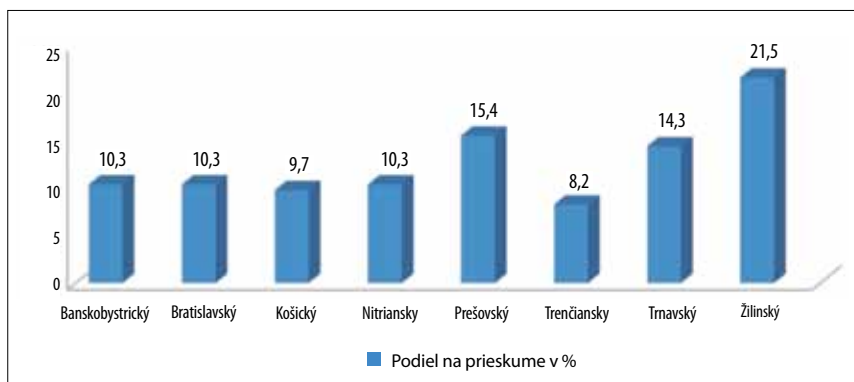
V *Tabuľke 1* je uvedená štruktúra organizácií respondentov podľa počtu zamestnancov, rozdelenia na výrobné a nevýrobné organizácie a podľa domicilu vlastníka v prieskumoch vykonaných v rokoch 2008 – 2016. V roku 2016 sa na prieskume zúčastnilo 154, t. j. 79 % domácich spoločností, sedem podnikateľských jednotiek, t. j. 4 %, bolo s účasťou zahraničného kapitálu do 50 % vrátane a 35 spoločností, t. j. 17 %, bolo s účasťou zahraničného kapitálu nad 50 %.

Teritoriálne rozdelenie účastníkov prieskumu je znázornené na *Obrázku 2*. Najvyšší počet účastníkov bol zo Žilinského kraja – 21,5 % nasledovaný Prešovským krajom – 15,4 %. Ďalšie kraje mali nasledovné zastúpenie: Trnavský kraj – 14,3 %, Bratislavský kraj – 10,3 %, Banskobystrický kraj – 10,3 %, Nitriansky kraj – 10,3 %, Košický kraj – 9,7 % a Trenčiansky kraj – 8,2 %.

Tabuľka 1: Štruktúra respondentov v rokoch 2008 – 2016

Kategória spoločností	Podiel respondentov %								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Malé spoločnosti	51	52	46	53	35	47	43	48	45
Stredné spoločnosti	40	38	39	35	51	35	46	38	37
Veľké spoločnosti	9	10	15	12	14	18	11	14	18
Výrobné spoločnosti	45	53	52	58	53	45	48	47	52
So zahraničným kapitálom	34	19	29	24	47	21	52	19	17
Počet respondentov	222	170	233	240	190	212	240	203	195

Obrázok 2: Podiel členov SOPK zúčastnených na prieskume podľa krajov v roku 2016

2. VYHODNOTENIE EKONOMICKÉHO PRIESKUMU

2.1 OČAKÁVANÉ HOSPODÁRSKE VÝSLEDKY PODNIKATEĽSKÝCH SUBJEKTOV (otázky č. 0.1 až 0.19)

Otázky č. 0.1 až 0.19 boli zamerané na zistenie, ako hodnotia svoju ekonomickú situáciu spoločnosti, ktoré sa zúčastnili na prieskume. Prvá otázka pri každom jednotlivom ekonomickom ukazovateli bola smerovaná na výsledky za rok 2016 a následne ďalšia otázka na to, aké výsledky predpokladajú spoločnosti, že dosiahnu v roku 2017.

Otázky č. 0.1 až 0.15 a 0.17 dávali respondentom možnosť hodnotiť vývoj ukazovateľov hospodárenia ich spoločností troma spôsobmi – *zvýši / ostane rovnaká / zníži sa*. Pri otázke č. 0.16 sa predpokladali len dve odpovede – *áno / nie*. Pri otázkach č. 0.18 a 0.19 bolo preddefinovaných osem možných odpovedí, respondenti si mohli vybrať najviac tri z nich. Pri vyhodnocovaní výsledkov uvedených v *Tabuľke 2* až *Tabuľke 4* sa použili údaje aj z prieskumu z roku 2015.

2.1.1 Očakávané výsledky podnikateľských subjektov v roku 2016 (otázky č. 0.1, 0.3, 0.5, 0.7, 0.9, 0.11, 0.13, 0.15 a 0.17)

Prostredníctvom odpovedí na otázky č. 0.1, 0.3, 0.5, 0.7, 0.9, 0.11, 0.13, 0.15 a 0.17 respondenti v prieskume vyjadrili očakávania ohľadne plnenia ekonomických ukazovateľov svojho hospodárenia v roku 2016. Ich pohľad na dosiahnutie týchto ekonomických ukazovateľov za rok 2016 je znázornený na *Obrázku 3*. Tieto očakávania sú v podobe percentuálneho podielu preferencií jednej z troch možností uvedené aj v pravej časti *Tabuľky 2*. Výsledky prieskumu sú porovnané s odpoveďami na rovnako formulované otázky v roku 2015, ktoré sú uvedené v ľavej časti *Tabuľky 2*. V nej sú zvýraznené podtlačou vždy najvyššie percentuálne podiely preferencií respondentov v rámci každého ekonomického ukazovateľa.

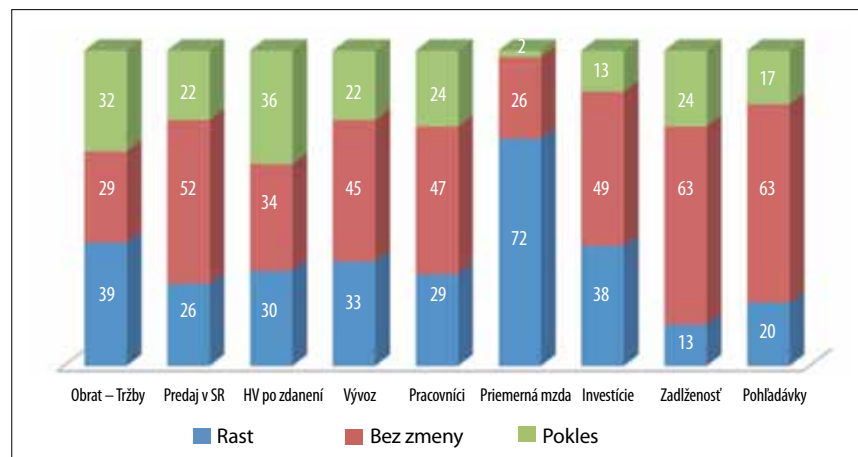
Získané údaje znázornené v *Tabuľke 2* umožňujú na základe vyhodnotenia percentuálnych podielov odpovedí respondentov preferujúcich rast, stagnáciu alebo pokles porovnať pohľad respondentov na ich výsledky v prieskume v roku 2016 oproti prieskumu v roku 2015.

Z hľadiska rozloženia očakávania vlastných ekonomických výsledkov najväčšia časť respondentov predpokladala v dobe hodnotenia, t. j. tesne pred koncom roka 2016, stagnáciu u šiestich ukazovateľov, rast u dvoch ukazovateľov a pokles u jediného ukazovateľa – „Hospodársky výsledok po zdanení“. V roku 2015 väčšina respondentov očakávala rast u štyroch ukazovateľov a stagnáciu u piatich, čo poukazuje na pozitív-

nejší pohľad na vlastné podnikanie ako v roku 2016. Na Obrázku 4 sú porovnané preferencie rastu jednotlivých ukazovateľov v rokoch 2015 a 2016. Z dôvodu zachovania prehľadnosti nie sú znázornené u ekonomických ukazovateľov percentuálne podiely odpovedí preferujúcich stagnáciu a pokles.

Obrázok 3: Očakávania vlastných ekonomických ukazovateľov u respondentov v roku 2016

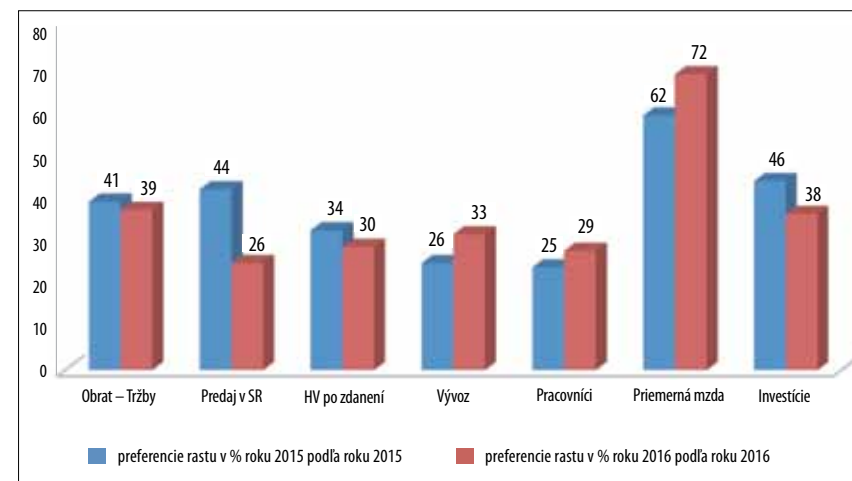

Tabuľka 2: Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2015 podľa prieskumu v roku 2015 a v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2016

Ukazovatele hospodárenia spoločnosti	% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2015 podľa prieskumu v roku 2015			% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2016		
	Rast	Stagnácia	Pokles	Rast	Stagnácia	Pokles
Obrat – Tržby	41	31	28	39	29	32
Predaj v SR	44	34	22	26	52	22
HV po zdanení	34	36	30	30	34	36
Vývoz	26	54	20	33	45	22
Pracovníci	25	51	24	29	47	24
Priemerná mzda	62	34	4	72	26	2
Investície	46	38	16	38	49	13
Zadlženosť	16	55	29	13	63	24
Pohľadávky	19	61	20	20	63	17

Obrázok 4: Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2015 podľa prieskumu v roku 2015 a v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2016

Údaje v Tabuľke 2 je možné využiť na kvantifikovanie zmien ekonomických ukazovateľov v ich medziročnom vývoji. Pri porovnaní podielu respondentov predpokladajúcich rast v oboch rokoch je vidieť, že v roku 2016 došlo k zníženiu počtu ekonomických ukazovateľov, u ktorých najvyšší podiel respondentov prejavoval pozitívne očakávania, na dva. Väčšina účastníkov prieskumu predpokladala rast ukazovateľa „Obrat – tržby“, pričom ich percentuálny podiel bol nižší o dve percentá ako v predošlom roku, teda v roku 2015. Naproti tomu u druhého ukazovateľa „Priemerná mzda“ vzrástol percentuálny podiel respondentov, ktorí predpokladali rast tohto ukazovateľa, v medziročnom porovnaní o 10 %. U jedného ukazovateľa „Hospodársky výsledok po zdanení“ najväčšia časť respondentov v roku 2016 predpokladala dokonca pokles.

Na rozdiel od prieskumu v roku 2015 respondenti nepredpokladali rast u ukazovateľov „Predaj v SR“ (pokles o 18 %) a „Investície“ (pokles o 8 %).

Je zaujímavé, že aj keď respondenti vo väčšom percentuálnom podiele ako v roku 2015 predpokladali rast ukazovateľa „Vývoz“ o osem percent a „Pracovníci“ o štyri percentá, aj tak najvyšší percentuálny podiel respondentov tvoria v roku 2016 tí respondenti, ktorí predpokladajú u oboch ukazovateľov stagnáciu. Očakávania poklesu u ekonomických ukazovateľov sa v medziročnom porovnaní odlišovali v intervale od +6 % až po -5 %.

Tabuľka 3: Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2016 podľa prieskumov v rokoch 2015 a 2016

Ukazovatele hospodárenia spoločností	% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2015			% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2016		
	Rast	Stagnácia	Pokles	Rast	Stagnácia	Pokles
Obrat – Tržby	43	42	15	39	29	32
Predaj v SR	34	51	15	26	52	22
HV po zdanení	35	44	21	30	34	36
Vývoz	34	55	11	33	45	22
Pracovníci	27	58	15	29	47	24
Priemerná mzda	66	32	2	72	26	2
Investície	34	45	21	38	49	13

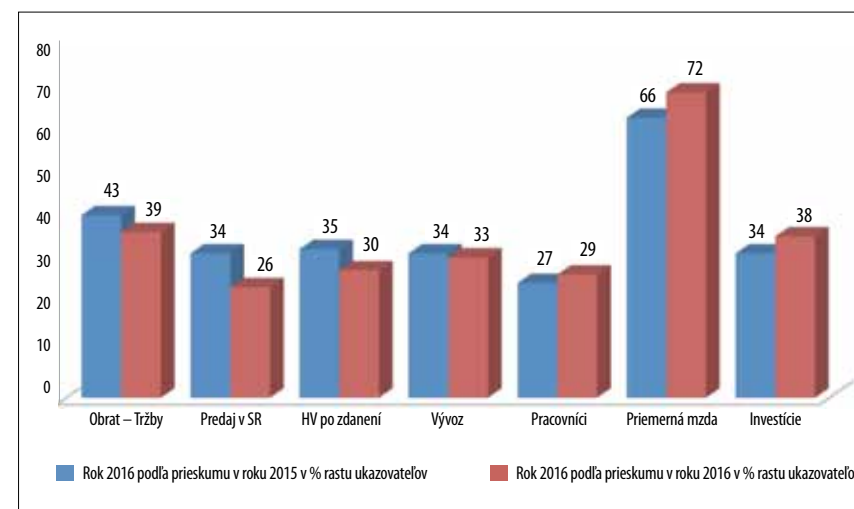
Údaje v *Tabuľke 3* umožňujú porovnať očakávania respondentov pre rok 2016, tak ako ich predpokladali v roku 2016 a ako pri prieskume rok predtým, t. j. v roku 2015. V ľavej časti *Tabuľky 3* sú uvedené výsledky prieskumu z roku 2015, v pravej časti údaje získané v roku 2016.

Na *Obrázku 5* sú graficky znázornené údaje z *Tabuľky 3*, pričom sú opätovne zachytené pre prehľadnosť len percentuálne podiely respondentov očakávajúcich rast jednotlivých ukazovateľov hospodárenia spoločností. V roku 2015 väčšina respondentov očakávala v nasledujúcom roku u piatich zo siedmich ukazovateľov stagnáciu, rast predpokladala len u počtu pracovníkov a u priemernej mzdy. V roku 2016 je pohľad respondentov diferencovanejší, rast predpokladajú u dvoch ukazovateľov, stagnáciu u štyroch a pokles u hospodárskeho výsledku po zdanení. Aj keď podiel respondentov predpokladajúcich pokles u ukazovateľa „Obrat – Tržby“ vzrástol o 17 %, aj tak ich najvyšší podiel predpokladá rast tohto ukazovateľa v roku 2016. Prírastok, resp. pokles podielu respondentov očakávajúcich pokles ekonomických ukazovateľov sa pohyboval medzi +17 % až -8 %.

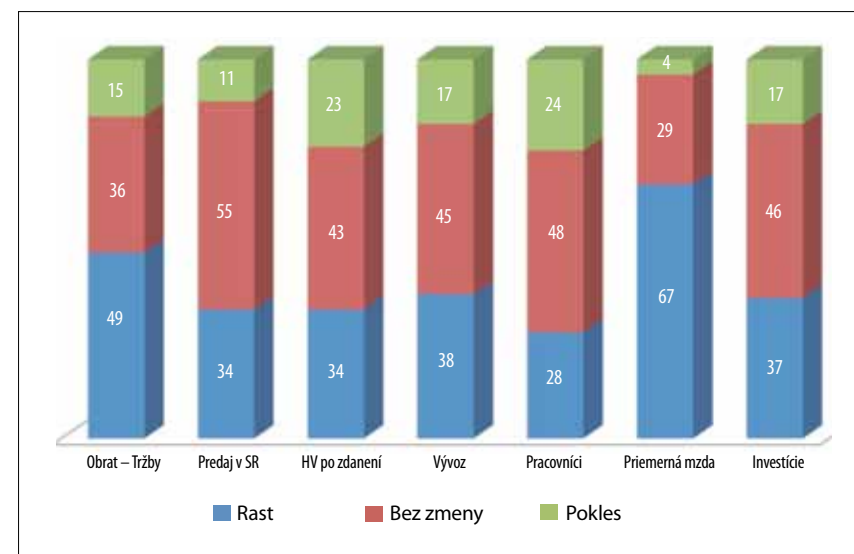
Z uvedeného je možné vyvodit' záver, že aj keď pohľad účastníkov prieskumu na výsledky roku 2016 nie je veľmi pozitívny, ich očakávania sú porovnateľné s výsledkami prieskumu v roku 2015. V oboch rokoch v odpovediach výrazne prevládalo očakávanie stagnácie.

Obrázok 5: Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2016 podľa prieskumov v rokoch 2015 a 2016

Obrázok 6: Očakávania vlastných ekonomických ukazovateľov u respondentov v roku 2017

2.1.2 Očakávané výsledky vybraných ukazovateľov podnikateľských subjektov v roku 2017 (otázky č. 0.2, 0.4, 0.6, 0.8, 0.10, 0.12, 0.14 a 0.16)

V otázkach č. 0.2, 0.4, 0.6, 0.8, 0.10, 0.12, 0.14 a 0.16 sa respondenti vyjadrovali k očakávaným hospodárskym výsledkom ich spoločností v roku 2017. Tieto údaje sú zobrazené na Obrázku 6. Získané údaje sú v pravej časti Tabuľky 4. V jej ľavej časti sú uvedené údaje z prieskumu konaného v roku 2015 prognózujúce vývoj ekonomických ukazovateľov v roku 2016. Údaje v tabuľke umožňujú získať prehľad, aké sú očakávania respondentov pre rok 2017, a zároveň porovnať dve po sebe nasledujúce prognózy, a tak získať predstavu, ako sa v priebehu roka zmenili očakávania podnikateľov smerom do budúcnosti.

Tabuľka 4: Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2015 a v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2016

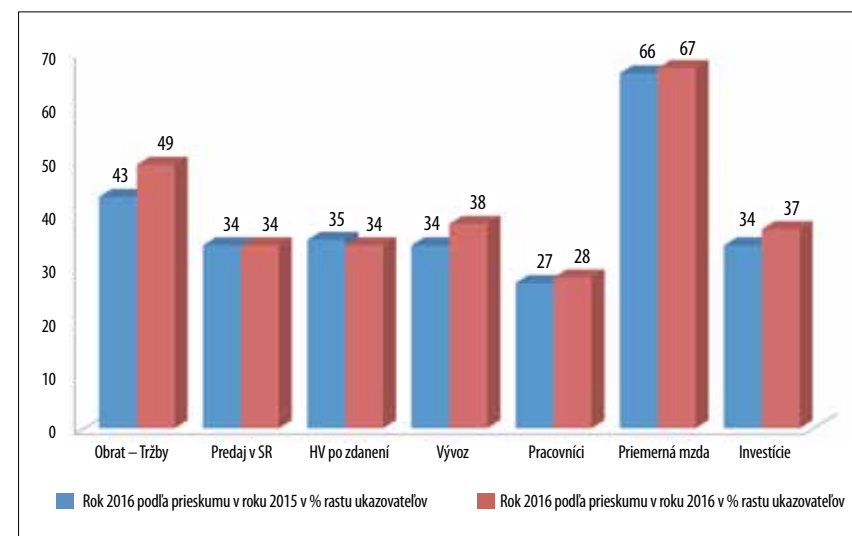
Ukazovatele hospodárenia spoločností	% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2015			% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2016		
	Rast	Stagnácia	Pokles	Rast	Stagnácia	Pokles
Obrat – Tržby	43	42	15	49	36	15
Predaj v SR	34	51	15	34	55	11
HV po zdanení	35	44	21	34	43	23
Vývoz	34	55	11	38	45	17
Pracovníci	27	58	15	28	48	24
Priemerná mzda	66	32	2	67	29	4
Investície	34	45	21	37	46	17

Na Obrázku 7 sú graficky znázornené údaje z Tabuľky 4, pričom sú opätovne znázornené len podiely predpokladajúce rast ekonomických ukazovateľov pre nasledujúce roky, t. j. roky 2016 a 2017. Pri porovnaní zvýraznených plôch v tabuľke je zrejmé, že respondenti prognózovali v roku 2015 vývoj ekonomických ukazovateľov pre rok 2016 identicky ako o rok neskôr, v roku 2016 pri prognóze pre rok 2017. V oboch prípadoch predpokladali rast u dvoch a tých istých ukazovateľov a stagnáciu rovnako u piatich ukazovateľoch. Rozdiely pri percentuálnom podiele respondentov sa pohybujú pri predpoklade rastu od -1 % po +3 %, pri prognózození poklesu medzi -4 % až +9 %.

Je možné konštatovať, že medziročne nedošlo k zásadnej zmene pri pohľade na nasledujúci rok. Aj keď väčšina respondentov predpokladá stagnáciu svojich výsledkov v nasledujúcom roku, počet očakávajúcich rast výrazne prevyšuje počet účastníkov prieskumu s pesimistickým výhľadom.

Obrázok 7: Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2015 a v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2016

2.1.3 Zadlženosť a vývoj pohľadávok po lehote splatnosti (otázka č. 0.15)

Odpovede na otázku č. 0.15 sa posudzujú osobitne, a to pre obtiažnosť posúdenia tohto ukazovateľa bez možnosti zohľadnenia konkrétnej situácie, v ktorej sa nachádza podnikateľský subjekt, a znalosti jeho aktivít.

Podľa odpovedí v roku konania prieskumu, t. j. v roku 2016, predpokladá 13 % respondentov zvýšenie svojej zadlženosti, 63 % predpokladá jej ponechanie na úrovni roku 2015 a 24 % predpokladá jej zníženie. V prieskume v roku 2015 zvýšenie zadlženosti predpokladalo 16 % respondentov. Zníženie zadlženosti predpokladalo v roku 2015 celkom 29 % účastníkov.

V roku 2017 uvažuje o vyššom využití externých zdrojov 27 % účastníkov ankety, ich využitie nepredpokladá 73 %. V porovnaní s prieskumom konaným v roku 2015 tak došlo k miernemu poklesu záujmu o získanie externých zdrojov v nasledujúcom roku.

V prípade otázky porovnávajúcej objem pohľadávok po lehote splatnosti (otázka č. 0.17) v roku 2016 s rokom 2015, ich zvýšenie očakáva 20 % spoločností (19 %

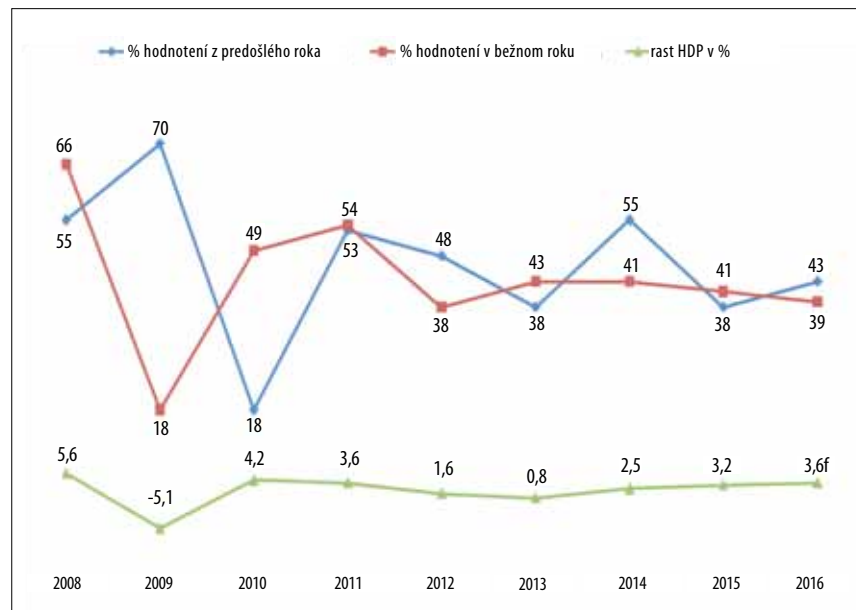

v roku 2015). Objem pohľadávok na rovnakej úrovni ako v roku 2015 očakáva 63 % respondentov. Pokles očakáva 17 % účastníkov, čo je mierne nižší údaj ako v roku 2015.

2.1.4 Porovnanie očakávaní podnikateľských subjektov v rokoch 2008 – 2016

Porovnanie vývoja hodnotenia ekonomických ukazovateľov v priebehu roka a očakávaní pre nasledujúci rok zoradených do dlhšieho časového radu umožňuje získať predstavu o náladách podnikateľskej sféry. Na *Obrázku 8* boli vybrané pre sprehľadnenie len percentuálne podiely hodnotenia rastu obratu u respondentov získané vždy ako prognóza rok predtým s očakávaním v bežnom roku pre dlhší časový rad. Ako časový úsek bolo vybrané obdobie od roku 2008 do roku 2016. Na *Obrázku 8* je vidieť priebeh preferencií respondentov u jediného vybraného ukazovateľa „Obrat“. V grafe sú pre ilustráciu makroekonomického vývoja uvedené aj percentuálne prírastky HDP slovenskej ekonomiky.

Obrázok 8: Podiel hodnotení (v %) predpokladajúcich rast obratu v rokoch 2008 – 2016

2.1.5 Vyhodnotenie rozhodujúcich vplyvov na ekonomické výsledky respondentov (otázky č. 0.18 a 0.19)

V otázkach č. 0.18 a 0.19 respondenti (**193 odpovedí**) rovnako ako v minulých prieskumoch mali možnosť vybrať si tri z ôsmich preddefinovaných vonkajších vplyvov, ktoré najviac ovplyvnili ich ekonomické výsledky. V otázke č. 0.18 hodnotili účastníci prieskumu ekonomické vplyvy v roku 2016, v otázke č. 0.19 predpoklad pre nasledujúci rok, t. j. rok 2017. Vplyvy, ktoré respondenti vybrali, boli zoradené do poradia podľa toho, v akom percentuálnom podiele boli nimi vybrané. Vyhodnotenie oboch otázok je uvedené v *Tabuľke 5*. Respondenti pre rok 2016 a aj pre rok 2017 určili tie isté rozhodujúce vplyvy – domáci dopyt (59 % a 56 %), zahraničný dopyt (52 % a 55 %) a náklady na pracovnú silu (34 % a 44 %). Za najmenej významný vplyv pre rok 2016 aj rok 2017 respondenti považovali výmenný kurz eura, v oboch prípadoch bol tento činiteľ uvedený len v piatich percentách prípadov. Uvedené poradie vplyvov na ekonomické výsledky spoločností sa prakticky nezmenilo od roku 2014.

Tabuľka 5: Poradie vplyvov s najväčšími dopadmi na ekonomické výsledky spoločností v rokoch 2016 a 2017

	Poradie	Názov	Podiel odpovedí v %
2016	1	Domáci dopyt	59
	2	Zahraničný dopyt	52
	3	Náklady na pracovnú silu	34
	4	Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	30
	5	Ceny energie a surovín	26
	6	Opatrenia hospodárskej politiky	25
	7	Vlastná finančná situácia	16
	8	Výmenný kurz eura	5
2017	1	Domáci dopyt	56
	2	Zahraničný dopyt	55
	3	Náklady na pracovnú silu	44
	4	Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	29
	5	Opatrenia hospodárskej politiky	29
	6	Ceny energie a surovín	26
	7	Vlastná finančná situácia	16
	8	Výmenný kurz eura	5

Predbežné závery:

- 1.** Pri porovnaní očakávaní respondentov ohľadne vlastných ekonomických výsledkov za rok 2016 s výsledkami prieskumu konaného rok predtým je vidieť posun k mierne negatívnejším očakávaniam. Napríklad v roku 2016 sa predpokladá rast len u dvoch ukazovateľov, pričom v roku 2015 najväčšia časť respondentov predpokladala rast u štyroch. Najviac respondentov u väčšiny ukazovateľov hospodárenia predpokladalo stagnáciu.
- 2.** Pri porovnaní výsledkov očakávaných v roku 2016 na základe údajov získaných v prieskumoch konaných v rokoch 2015 a 2016 je zrejмый posun k negatívnejšiemu hodnoteniu v roku 2016. Aj pri miernom posune k pesimistickým očakávaniam sa u väčšiny ukazovateľov očakáva stagnácia.
- 3.** Porovnanie prognóz vývoja ekonomických ukazovateľov v prieskumoch v roku 2015 a 2016 vždy pre nasledujúci rok vykazuje minimálne rozdiely, je možné konštatovať, že očakávania respondentov pre nasledujúci rok sa nezmenili. Aj pri prevažujúcom podiele odpovedí očakávajúcich stagnáciu, percentuálny podiel respondentov predpokladajúcich rast výrazne prevýšil podiel účastníkov s pesimistickým názorom.
- 4.** Poradie činiteľov, ktoré majú najväčší dopad na podnikanie, sa v prieskume prakticky nezmenilo od roku 2014. Sú to domáci dopyt, nasleduje zahraničný dopyt a s určitým odstupom náklady na pracovnú silu. V prieskume sa oproti predchádzajúcim rokom zvýraznil faktor nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily, tento činiteľ ešte v roku 2015 bol na poslednom 8. mieste, v roku 2016 sa posunul v hodnotení na 4. miesto.

2.2 HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA (otázky č. 0.20 až 0.27)

Respondenti mali možnosť svoj názor na podnikateľské prostredie vyjadriť v dotazníku prostredníctvom odpovedí na osem otázok, pričom ho posudzovali v troch oblastiach:

- 1.** Hodnotenie podnikateľského prostredia v roku 2016 a očakávanie pre rok 2017
- 2.** Pohľad na hospodársku politiku vlády SR a návrh opatrení na zlepšenie hospodárskej politiky vlády SR
- 3.** Vyhodnotenie poradia jednotlivých rizík pre podnikateľskú činnosť

2.2.1 Celkové hodnotenie podnikateľského prostredia (otázky č. 0.20 a 0.21)

V rámci odpovedí na prvú otázku č. 0.20 mali respondenti (**193 odpovedí**) možnosť hodnotiť podnikateľské prostredie v roku 2016 ako celok, pričom ho porovnávali s rokom 2015. Prostredie hodnotili účastníci prieskumu v troch stupňoch – ako priaznivé / zostávajúce na rovnakej úrovni / nepriaznivé. V otázke č. 0.21 účastníci prieskumu zhodnotili svoje očakávania pre rok 2017 tiež v trojstupňovej škále.

Podnikateľské prostredie v roku 2016 hodnotilo ako priaznivé len sedem percent respondentov, t. j. rovnako ako v roku 2015. Ako nepriaznivé ho hodnotilo 39 % účastníkov prieskumu, čo je mierny nárast o dve percentá v porovnaní s rokom 2015. Za rovnaké ako v predošlom roku bolo označené u 54 % odpovedí. S určitou toleranciou je možné konštatovať, že podnikateľské prostredie bolo v roku 2016 vnímané prakticky na rovnakej úrovni ako v roku 2015. Takisto sa znížil percentuálny podiel podnikateľov očakávajúcich, že prostredie v roku 2017 bude priaznivejšie ako v roku 2016, a to o dve percentá na sedem percent. S tým je v zhode aj skutočnosť, že mierne vzrástol podiel odpovedí predpokladajúcich nepriaznivejšie podmienky v roku 2017.

Obrázok 9, ktorý vychádza z Tabuľky 6, umožňuje získať predstavu o vnímaní podnikateľského prostredia v období od roku 2008. Na obrázku sú znázornené percentuálne podiely priaznivého hodnotenia podnikateľského prostredia v konkrétnom roku, a to v bežnom roku a aj očakávania pre nasledujúci rok. Z uvedených údajov je zrejmé, že pôvodné očakávania z roku 2015 boli pre rok 2016 mierne väčšie ako hodnotenia v priebehu roka 2016. Tým potvrdili všeobecný trend optimistickejších očakávaní pre nasledujúci rok a následného nepriaznivejšieho hodnotenia v bežnom roku. Na Obrázku 9 je možné vysledovať mierny trend rastu pozitívnejšieho hodnotenia podnikateľského prostredia, a to od roku 2013.

Predbežné závery:

- 1.** Podiel hodnotenia podnikateľského prostredia ako nepriaznivého veľmi výrazne prevyšuje priaznivé hodnotenie. Hodnotenie roka 2016 pri určitom zjednodušení zostalo na úrovni roka 2015. Z dlhodobého hľadiska percentuálny podiel priaznivých hodnotení od roku 2013 vykazuje mierne rastúci trend.
- 2.** Očakávania kladené na podnikateľské prostredie pre rok 2017 sú menej pozitívne ako názory vyjadrené v predchádzajúcom prieskume v roku 2015 týkajúce sa očakávaní pre rok 2016. Mierne stúpol aj počet odpovedí predpokladajúcich, že podmienky na podnikanie sa v roku 2017 zhoršia.

Tabuľka 6: Hodnotenie podnikateľského prostredia v rokoch 2008 – 2016

Obdobie prieskumu vnímania podnikateľského prostredia	Vnímanie podnikateľského prostredia v % respondentov ako:		
	Priaznivé	Stagnujúce	Nepriaznivé
Prieskum v 2007 aké bude v 2008	31	43	26
Prieskum v 2008 aké je v 2008	10	60	30
Prieskum v 2008 aké bude v 2009	21	54	25
Prieskum v 2009 aké je v 2009	2	27	71
Prieskum v 2009 aké bude v 2010	6	59	35
Prieskum v 2010 aké je v 2010	8	56	36
Prieskum v 2010 aké bude v 2011	34	38	28
Prieskum v 2011 aké je v 2011	20	55	25
Prieskum v 2011 aké bude v 2012	12	59	29
Prieskum v 2012 aké je v 2012	3	47	50
Prieskum v 2012 aké bude v 2013	6	26	68
Prieskum v 2013 aké je v 2013	2	42	56
Prieskum v 2013 aké bude v 2014	6	57	37
Prieskum v 2014 aké je v 2014	4	43	53
Prieskum v 2014 aké bude v 2015	5	54	41
Prieskum v 2015 aké je v 2015	7	56	37
Prieskum v 2015 aké bude v 2016	8	62	30
Prieskum v 2016 aké bude v 2016	7	54	39
Prieskum v 2016 aké bude v 2017	7	61	32

2.2.2 Hospodárska politika vlády (otázky č. 0.22 až 0.24)

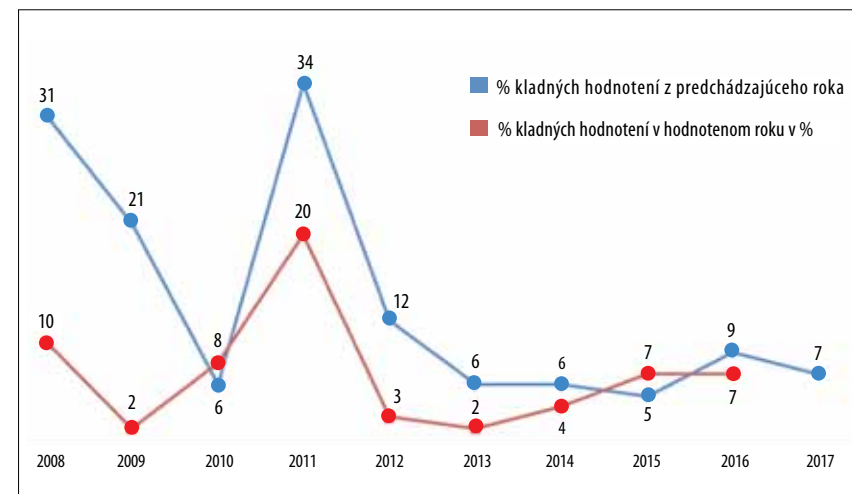
V odpovedi na štandardné otázky „Ako hodnotíte hospodársku politiku vlády?“ a „Považujete komunikáciu vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora za pozitívnu?“ mali respondenti (**191 odpovedí**) možnosť zvoliť odpoveď zo štyroch možností – *pozitívne / neutrálne / negatívne / neviem posúdiť*.

Otázka č. 0.24 bola do prieskumu zaradená tretíkrát a poskytovala možnosť štyroch odpovedí – *áno / áno za podmienok garantujúcich návratnosť pôžičky / nie / neviem*.

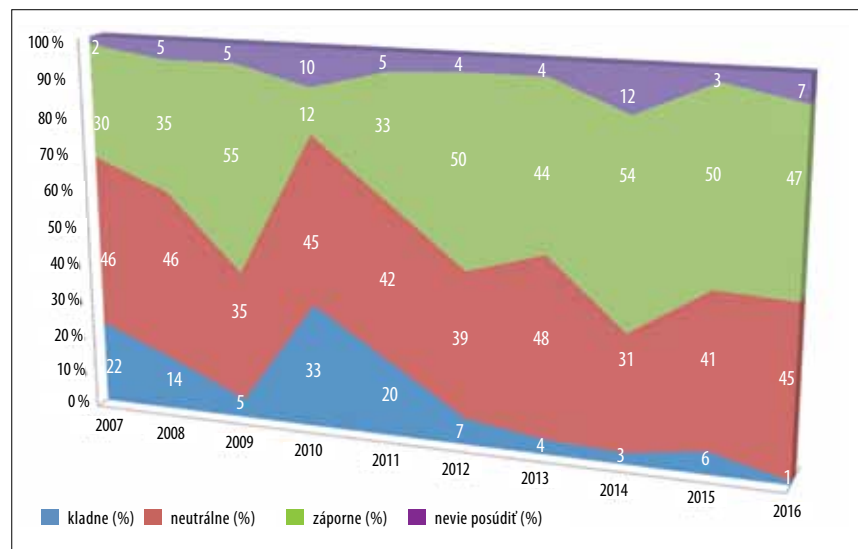
Hospodárska politika vlády SR, hodnotenie ktorej malo v ekonomickom prieskume od roku 2010 zreteľne sa zhoršujúcu tendenciu, bola v rokoch 2014 a 2015 hodno-

tená v mierne sa zlepšujúcom trende. Výsledky prieskumu za rok 2016 však hovoria v medzročnom porovnaní o zmene k negatívnemu trendu, pozitívne je možné hodnotiť len pokles podielu záporných hodnotení z 50 % v roku 2015 na 47 % v roku 2016. V *Tabuľke 7* je uvedené hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR v rokoch 2007 – 2016. Uvedené údaje sú graficky zobrazené na *Obrázku 10*.

Obrázok 9: Vnímanie podnikateľského prostredia ako priaznivého v rokoch 2008 – 2017**Tabuľka 7: Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR v rokoch 2008 – 2016**

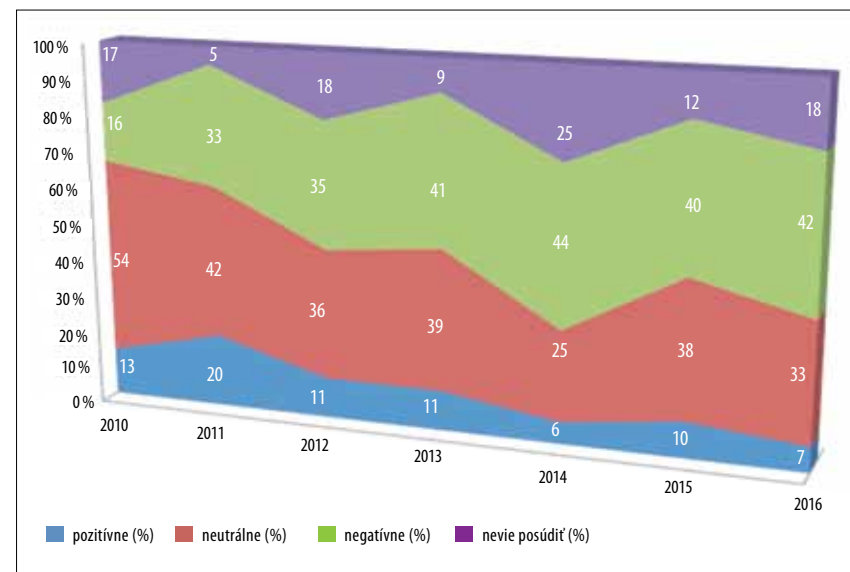
Rok hodnotenia	Hodnotenie vlády respondentmi v %			
	pozitívne	neutrálne	negatívne	neviem posúdiť
2008	14	46	35	5
2009	5	35	55	5
2010	33	45	12	10
2011	20	42	33	5
2012	7	39	50	4
2013	4	48	44	4
2014	3	31	54	12
2015	6	41	50	3
2016	1	45	47	7

Obrázok 10: Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR v rokoch 2007 – 2016

Vo svojich vyjadreniach (**193 odpovedí**) na otázku č. 0.23 hodnotili respondenti komunikáciu vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora. Za pozitívnu ju považuje sedem percent, čo je voči roku 2015 pokles o tri percentá, 33 % za neutrálnu, 42 % za negatívnu a 18 % ju nevedelo posúdiť. Pri porovnaní výsledkov prieskumu za posledných sedem rokov je vidieť, že v porovnaní s rokom 2015 došlo k zhoršeniu vnímania vedenia dialógu vlády s podnikateľskými subjektmi. (Tabuľka 8 a Obrázok 11)

Tabuľka 8: Hodnotenie komunikácie vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora v rokoch 2010 – 2016

Rok hodnotenia	Podiel odpovedí v %			
	pozitívne	neutrálne	negatívne	nevie posúdiť
2010	13	54	16	17
2011	20	42	33	5
2012	11	36	35	18
2013	11	39	41	9
2014	6	25	44	25
2015	10	38	40	12
2016	7	33	42	18

Obrázok 11: Hodnotenie komunikácie vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora v rokoch 2010 – 2016

Na otázku č. 0.24 (**194 odpovedí**) o finančnej pomoci pri riešení zadlženia niektorých štátov – členov eurozóny odpovedalo iba päť percent respondentov kladne (v roku 2015 to bolo 12 %). S poskytnutím pôžičky za podmienok garantujúcich návratnosť pôžičky súhlasilo až 68 % účastníkov prieskumu (v roku 2015 bol tento údaj o tri percentá nižší), 16 % respondentov nesúhlasilo s podieľaním sa Slovenska na riešení tejto problematiky (20 % v roku 2015). Počas obdobia štyroch rokov zaradenia tejto otázky do prieskumu je možné pozorovať dlhodobý trend zvyšujúceho sa súhlasu s poskytnutím pôžičky, ale len za podmienok jej návratnosti.

Predbežné závery:

- Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR je negatívne. Kladne ju hodnotí dlhodobo najnižší počet respondentov, záporne ju hodnotí 47 % účastníkov prieskumu, čo je pokles voči roku 2015 o tri percentá. Treba však uviesť, že 45 % respondentov hodnotilo hospodársku politiku neutrálne.**
- Obdobne je možné hodnotiť aj komunikáciu vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora, kde v medziročnom porovnaní došlo k miernemu poklesu podielu pozitívnych hodnotení a taktiež k miernemu nárastu záporných vyjadrení. Podiel neutrálnych hodnotení dosiahol 33 %, čo je pokles o 3 % oproti roku 2015.**

3. Aj napriek dlhodobu mierne rastúcej ochote väčšiny respondentov podieľať sa na riešení zadĺženia niektorých členov eurozóny za podmienok garantujúcich návratnosť pôžičky medziročne klesol podiel respondentov súhlasiacich bezpodmienečne s podieľaním sa na tejto pomoci.

2.2.3 Návrhy opatrení pre vládu SR (otázka č. 0.25)

Účelom tejto otázky je získať od podnikateľskej sféry námety, ktoré by prispeli k zlepšeniu podnikateľského prostredia, a to prijatím takýchto opatrení vládou SR. Respondenti sú vyzvaní k tomu, aby navrhli najviac tri opatrenia. Pri vyhodnotení navrhovaných opatrení sa každoročne rieši problém zaradenia námetov do jednotlivých skupín, pričom získané podklady sa triedia podľa najviac akcentovaného aspektu problému. Viaceré navrhované opatrenia sa podobne ako v predošlých prieskumoch tematicky prekrývali s definovaním rizík pre podnikateľskú činnosť. Časť návrhov mala príliš heslovitý a všeobecný charakter, a tým ich bolo ťažké zaradiť do jednotlivých skupín.

Návrhy na zlepšenie podnikateľského prostredia boli rozdelené do týchto okruhov:

- **Zníženie daňového zaťaženia podnikateľov** (56 respondentov)
  - znížiť daňové zaťaženie
  - zlepšiť a zjednodušiť výpočet a výber daní
  - znížiť DPH
  - znížiť DPH na potraviny
  - zaviesť stabilitu v oblasti stanovenia daňových povinností
  - zjednodušiť a sprehľadniť daňové zákony
  - zmeniť zdaňovanie nehnuteľností
  - upraviť výšku paušálnych výdavkov pre živnostníkov
- **Zníženie odvodového zaťaženia** (44 respondentov)
  - zaviesť stabilitu v oblasti odvodov
  - nezavádzať osobitné odvody pre finančný sektor
  - zjednotiť mzdové odvody
- **Zlepšenie vymožitelnosti práva a zamedzenie korupcie** (39 respondentov)
  - vyvodzovať konkrétnu trestnoprávnú zodpovednosť aj politických špičiek
  - potláčať klientelizmus

- **Zníženie administratívnej náročnosti podnikania a nadmernej byrokracie** (27 respondentov)
  - zefektívniť komunikáciu s úradmi, pokračovať neustále v odstraňovaní bariér
  - stanoviť merateľné kritériá a aj podľa nich hodnotiť činnosť verejnej správy
  - zabezpečiť stabilitu legislatívy, nemeniť ju neúnosne často
  - zjednodušiť pravidlá pre podnikanie, obzvlášť pre malé a stredné podniky
- **Zjednodušenie zamestnávania pracovníkov** (27 respondentov)
  - nezvyšovať sústavne minimálnu mzdu
  - liberalizovať Zákonník práce
  - zjednodušiť zamestnávanie zahraničných pracovníkov
- **Skvalitnenie vzdelávania a výskumnej činnosti** (26 respondentov)
  - reformovať vzdelávací proces, tak aby zodpovedal celospoločenským požiadavkám
  - sfunkčniť duálne vzdelávanie, zmeniť príslušnú legislatívu
  - podporovať inovatívne aktivity, aplikovaný výskum
  - vytvoriť tlak na zásadné zlepšenie kvality absolventov všetkých úrovní vzdelávania
- **Zvýšenie podpory a ochrany domácich podnikateľských subjektov** (11 respondentov)
- **Problematika využitia zdrojov Európskej únie** (10 respondentov)
  - zjednodušiť prístup k prostriedkom Európskej únie
  - presadiť transparentnosť pri poskytovaní zdrojov Európskej únie

Ďalšie navrhované opatrenia boli zamerané na podporu exportu smerom k získaniu aktívnej podpory našich zastupiteľstiev v zahraničí a pomoci pri prezentácii slovenskej výroby, uplatňovanie princípu „Hodnota za peniaze“ v činnosti štátnej administratívy, doriešenie problému podpory obnoviteľných zdrojov energie a ďalšie.

Opatrenia zhoršujúce podnikateľské prostredie (otázka č. 0.26)

Na otázku „Ktoré opatrenia vlády SR zhoršujú podnikateľské prostredie?“, respondenti uvádzali najviac tri opatrenia. Najčastejšie nasledovné:

- vysoká administratívna záťaž, byrokracia (63 respondentov)
- zvyšovanie daňového zaťaženia (59 respondentov)
- zvyšovanie odvodového zaťaženia (47 respondentov)
- nestabilná a komplikovaná legislatíva, jej časté zmeny (41 respondentov)

- problémy zamestnávania pracovníkov, vrátane otázky minimálnej mzdy (22 respondentov)
- absencia skutočnej snahy vlády o zlepšenie podnikateľského prostredia, jej všeobecný negatívny vzťah k podnikaniu (14 respondentov)
- nekoncepčné zvyhodňovanie vybraných podnikateľských subjektov (13 respondentov)
- nízka vymožitelnosť práva (13 respondentov)
- zlý zákon o verejnom obstarávaní (cca 12 respondentov)

Okrem toho bolo uvedených relatívne viac ďalších negatívne vnímaných opatrení, resp. problémových oblastí, ako napríklad neriešenie problémov vysokých cien energií, nesystémové opatrenia v odbornom školstve, neprimeraná podpora obnoviteľných zdrojov energie, atď.

2.2.4 Riziká pre podnikateľskú činnosť (otázka č. 0.27)

V odpovediach na túto otázku respondenti vyjadrili svoj názor na to, akú dôležitosť prikladajú jednotlivým rizikám pri svojom podnikaní. Účastníci prieskumu mali k dispozícii 16 dopredu stanovených rizík s možnosťou ich doplnenia o ďalšie, ktoré neboli pokryté uvedenými v dotazníku. Ku každému riziku mohli respondenti priradiť jeden z troch stupňov dôležitosti: *vysoký* / *mierny* / *nemá vplyv*. Stupne rozhodujúci a vysoký boli na rozdiel od predošlých prieskumov nahradené v dotazníku jedným, a to vysokým rizikom. Na základe vyhodnotenia odpovedí všetkých respondentov bolo získané poradie rizík, a to podľa najväčšieho počtu odpovedí zaraďujúcich hodnotené riziko do skupiny s vysokým stupňom dôležitosti rizika. Takto získané výsledky za rok 2016 boli zoradené do *Tabuľky 9*.

Ako najvyššie riziko pre podnikateľskú činnosť bola hodnotená „Vysoká daňová a odvodová zaťaženosť“, na druhom mieste sa umiestnila „Nízka vymožitelnosť práva“. Na treťom mieste sa umiestnil „Klientelizmus a korupcia pri verejnom obstarávaní“. Ako najmenej dôležité bolo vyhodnotené riziko „Činnosť inštitúcií zastrešujúcich podnikateľov“. Najvyšší počet hodnotení, podľa ktorých dané riziko nemá vplyv na podnikateľskú činnosť, získali „Politika odborov“ a „Sociálne nepokoje“.

Výraznejšou zmenou oproti prieskumu v roku 2015 bol „návrat“ hodnotenia klientelizmu a korupcie na tretiu pozíciu a posun rizika „Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily“ na štvrtú pozíciu z ôsmej pozície.

Tabuľka 9: Počet odpovedí v stupni dôležitosti u hodnotených rizík v roku 2016

Poradie podľa zaradenia do stupňa dôležitosti vysoký	Názov rizika	Počet priradení	Počet odpovedí v stupni dôležitosti		
			Vysoký	Mierny	Nemá vplyv
1	Vysoká daňová a odvodová zaťaženosť	192	150	39	3
2	Nízka vymožitelnosť práva	176	123	50	3
3	Klientelizmus a korupcia pri verejnom obstarávaní	173	108	53	12
4	Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	179	106	62	11
5	Pokles zahraničného dopytu v dôsledku krízy	169	105	38	26
6	Pokles domáceho dopytu	175	102	56	17
7	Tolerancia štátnej správy pri porušovaní zákonov	167	89	65	13
8	Rast cien vstupov, najmä cien energií	170	89	73	8
9	Nepružný, byrokratický postup EÚ inštitúcií	171	66	84	21
10	Nedostatočná ochrana domáceho trhu v SR	172	62	87	23
11	Legislatívne požiadavky zo strany EÚ	173	45	121	7
12	Vysoké úrokové miery	159	39	67	53
13	Kurzová pozícia eura k doláru a iným menám	163	35	80	48
14	Politika odborov	165	32	71	62
15	Sociálne nepokoje	161	30	67	64
16	Činnosť inštitúcií zastrešujúcich podnikateľov	167	20	110	37

V *Tabuľke 10* je uvedené porovnanie vyhodnotenia rizík pre podnikateľskú činnosť v časovom horizonte rokov 2008 – 2016. Do tabuľky bolo zaradených deväť rizík posudzovaných dlhodobou ako najvyššie.

Pri porovnaní súčtu umiestnení za roky 2014 – 2016 je poradie identické s poradím za roky 2008 – 2016 s výnimkou posledných dvoch pozícií. Z uvedeného vyplýva záver, že podnikateľská sféra v dlhodobom, ale aj v časovom horizonte troch rokov identifikuje stabilne stále tie isté riziká pre podnikanie. Zároveň je možné vyvodiť záver, že situácia sa ani v dlhodobom horizonte u jednotlivých rizík nemení k lepšiemu.

Tabuľka 10: Poradie vybraných rizík pre podnikateľskú činnosť v rokoch 2008 – 2016

Názov rizika	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Súčet umiestnení 2008-2016	Súčet umiestnení 2014-2016
Vysoká daňová a odvodová zaťaženosť	1	2	4	5	1	1	1	1	1	17	3
Nízka vymožitelnosť práva	4	4	2	2	2	2	2	2	2	22	6
Klientelizmus a korupcia pri verejnom obstarávaní	5	3	3	1	5	3	3	4	3	30	10
Pokles zahraničného dopytu v dôsledku krízy	8	5	6	3	3	7	5	3	5	45	13
Pokles domáceho dopytu	7	6	10	7	4	5	7	5	6	57	18
Rast cien vstupov, najmä energií	2	11	7	5	6	6	8	7	8	60	23
Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	3	10	13	8	9	10	9	8	4	74	21
Vysoké úrokové miery	10	15	12	11	12	12	14	16	12	114	42
Politika odborov	11	16	15	14	13	14	12	14	14	123	40

Účastníci prieskumu využili v jednom prípade možnosť uviesť ďalšie prekážky pre podnikateľskú činnosť. V jednej odpovedi sa za ňu považuje uzatvorenie dohôd CETA a TTIP.

Predbežné závery:

1. *Návrhy opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia navrhované respondentmi zostávajú v medziročnom porovnaní tie isté. Rovnako zostávajú identické aj z dlhodobého hľadiska. Z toho je možné vyvodiť opakované záver, rovnako ako v posledných ročníkoch prieskumu, že na riešenie uvádzaných problémov nie je zo strany vlády vyvíjané dostatočné úsilie.*
2. *Dlhodobou sú medzi najčastejšie navrhovanými opatreniami pre vládu SR uvádzané „Zníženie daňového a odvodového zaťaženia“, „Prijatie opatrení na zníženie vysokej administratívnej záťaže a byrokracie“ a v roku 2016 aj „Stabilizácia a zjednodušenie príliš komplikovaných legislatívnych noriem“.*
3. *Dlhodobou od roku 2008 sú uvádzané ako najväčšie riziká pre podnikanie „Vysoké daňové a odvodové zaťaženie“ a „Nízka vymožitelnosť práva“ a „Klientelizmus a korupcia pri verejnom obstarávaní“. Je možné len konštatovať, že podnikateľská sféra v uvedených oblastiach zrejme už dlhodobo necíti zlepšenie. V medziročnom porovnaní došlo k výraznejšej zmene len pri zvýšenom vnímaní rizika „Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily“.*

2.3. VYUŽÍVANIE FINANČNÝCH ZDROJOV EURÓPSKEJ ÚNIE (otázky č. 0.28 až 0.31)

Využívanie prostriedkov Európskej únie patrí k často zvažovaným možnostiam financovania podnikateľských aktivít, pričom je zároveň častým predmetom ich kritiky. Otázky č. 0.28 až 0.31 sú preto zamerané na zistenie záujmu podnikateľskej sféry o využívanie eurofondov, zmapovanie stavu znalostí o nich a hodnotenia transparentnosti celého procesu.

Otázka č. 0.28 (**193 odpovedí**) mapovala záujem respondentov o využívanie zdrojov v nasledujúcom období. Odpovede v štruktúre *áno / nie* sú uvedené v *Tabuľke 11*. V roku 2016 záujem o využívanie eurofondov prejavil najnižší podiel respondentov – 37 % – od roku 2008. V dlhodobom priemere sa záujem za posledných osem rokov pohyboval v hraniciach medzi 41 % až 55 %.

Na otázku č. 0.29 (**189 odpovedí**), či majú podnikatelia dostatok relevantných informácií o využívaní zdrojov Európskej únie, mohli respondenti odpovedať tiež v štruktúre

Tabuľka 11: Názory na využívanie finančných zdrojov EÚ v rokoch 2008 – 2016

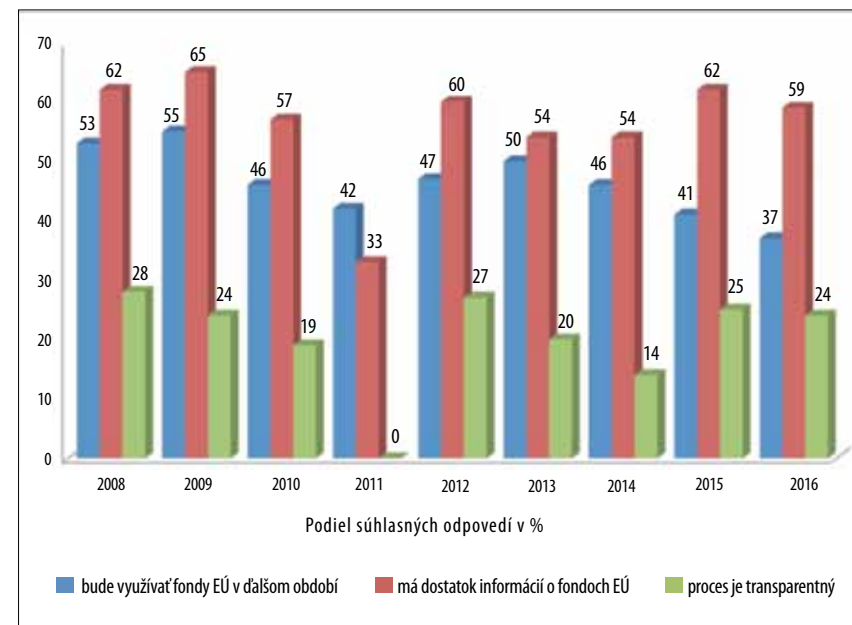
Otázky	Odpovede v %																	
	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie
Bude vaša spoločnosť využívať štrukturálne fondy EÚ i v ďalšom období?	53	47	55	45	46	54	42	58	47	53	50	50	46	54	41	59	37	63
Máte dostatok relevantných informácií o využívaní fondov EÚ?	62	38	65	35	57	43	33	67	60	40	54	46	54	46	62	38	59	41
Predpokladáte, že celý proces využívania fondov EÚ bude transparentný?	28	72	24	76	19	81	n	n	27	73	20	80	14	86	25	75	24	76

áno / nie. Pozitívne na otázku odpovedalo 59 % účastníkov, čo je z dlhodobého hľadiska priemerná hodnota. Podiel kladných odpovedí sa pohyboval od roku 2008 od 54 % po 62 % s výnimkou roku 2011, keď kladne odpovedalo len 33 % účastníkov.

Na otázku č. 0.30 (**193 odpovedí**) bolo možné znova odpovedať kladne alebo záporne. Ako transparentný hodnotilo proces získavania eurofondov 24 % účastníkov, pričom dlhodobo sa pozitívne vnímanie tohto procesu pohybuje medzi 14 % až 28 %.

Na otázku č. 0.31 (**189 odpovedí**) o tom, ako sú respondenti informovaní o podmienkach čerpania štátnej pomoci zo zdrojov Európskej únie v novom programovom období, bolo možné odpovedať – *veľmi dobre / dobre / nedostatočne*. Celkom 8,5 % respondentov sa vyjadrilo, že veľmi dobre, a 45,5 %, že dobre, a nedostatočne 46 %, čo sú percentuálne podiely približne na úrovni roka 2015.

Percentuálny podiel pozitívnych odpovedí na otázky č. 0.28 až 0.30 v rokoch 2008 – 2016 je graficky znázornený na Obrázku 12.

Obrázok 12: Názory na využívanie finančných zdrojov EÚ v rokoch 2008 – 2016**Predbežné závery:**

1. Aj keď v porovnaní s rokom 2015 došlo k miernemu zlepšeniu vnímania celého procesu, až 76 % respondentov považuje proces využívania zdrojov Európskej únie jednoznačne za netransparentný.
2. Aj napriek presvedčeniu o netransparentnosti celého procesu získavania zdrojov Európskej únie sa o ich využitie dlhodobo zaujíma 41 % až 55 % podnikateľov. Avšak v roku 2016 dosiahol podiel záujemcov o ich využívanie 37 % – najnižšiu úroveň od roku 2007.

ZÁVERY

1. Pri porovnaní očakávaní respondentov ohľadne vlastných ekonomických výsledkov za rok 2016 s výsledkami prieskumu konaného rok predtým (v roku 2015) je vidieť mierny posun k pesimistickejším očakávaniam. Najvyšší podiel respondentov predpokladá stagnáciu svojich hospodárskych výsledkov.
2. Rovnako je pozorovateľný aktuálny mierny posun k negatívnejším očakávaniam pri hodnotení vlastných ekonomických výsledkov v roku 2016 pri porovnaní údajov získaných v prieskume konanom v roku 2015 a v roku 2016.
3. Prognózy vývoja ekonomických ukazovateľov pre nasledujúce roky získané v rokoch 2015 a 2016 vykazujú minimálne rozdiely, očakávania respondentov pre nasledujúci rok sa v tomto období zásadne nezmenili. Aj pre rok 2017 prevažujú očakávania stagnácie vlastných ekonomických výsledkov, ale výrazne vyšší počet respondentov predpokladá rast než pokles.
4. Poradie činiteľov, ktoré majú najväčší dopad na podnikanie, sa v prieskume prakticky nezmenilo od roku 2014. Je to domáci dopyt, nasleduje zahraničný dopyt a s určitým odstupom náklady na pracovnú silu.
5. Podiel hodnotenia podnikateľského prostredia ako nepriaznivého výrazne prevyšuje priaznivé hodnotenie (39 % voči 7 %). Naproti tomu z dlhodobého hľadiska percentuálny podiel priaznivých hodnotení od roku 2013 vykazuje mierne rastúci trend a podiel nepriaznivých hodnotení výrazne klesol (zo 68 % na 39 %).
6. Očakávania kladené na podnikateľské prostredie pre rok 2017 sú mierne menej pozitívne ako názory vyjadrené v prieskume v roku 2015. Mierne stúpol aj počet odpovedí predpokladajúcich, že podmienky na podnikanie sa v roku 2017 zhoršia.
7. Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR v roku 2016 v porovnaní s rokom 2015 je negatívne. Kladne ju hodnotí dlhodobo najnižší počet respondentov (1 %, v roku 2015 to bolo 6 %), záporne ju hodnotí 47 % účastníkov prieskumu, čo je však pokles voči predošlému roku o 3 %. Treba však uviesť, že relatívne vysoký podiel odpovedí získalo neutrálne hodnotenie (45 % odpovedí). To svedčí o určitej polarizácii názorov respondentov pri hodnotení vládnej politiky.
8. Pri hodnotení komunikácie vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora v medziročnom porovnaní došlo k miernemu poklesu podielu pozitívnych hodnotení z 10 % pozitívnych hodnotení na 7 % a taktiež k miernemu nárastu záporných vyjadrení zo 40 % na 42 %. Podiel neutrálnych hodnotení dosiahol 33 %.

9. Najväčší podiel respondentov, viac ako dve tretiny, podporuje ochotu vlády podieľať sa na riešení zadĺženia niektorých členov eurozóny za podmienok garantujúcich návratnosť pôžičky.
10. Návrhy opatrení pre vládu na zlepšenie podnikateľského prostredia zostali v medziročnom porovnaní, aj z dlhodobého pohľadu tie isté. Je zrejmé, že na riešenie uvádzaných problémov nie je zo strany vlády podľa názoru účastníkov prieskumu vyvíjané dostatočné úsilie.
11. Dlhodobo sa medzi navrhovanými opatreniami pre vládu SR uvádza „Zníženie daňového a odvodového zaťaženia“, „Zlepšenie vymožitelnosť práva“, „Zníženie administratívnej zaťažnosti a neúnosnej byrokracie“.
12. Dlhodobo sa od roku 2008 uvádzajú ako najväčšie riziká pre podnikanie „Vysoké daňové a odvodové zaťaženie“, „Nízka vymožitelnosť práva“ a „Klientelizmus a korrupcia pri verejnom obstarávaní“. Je možné len konštatovať, že podnikateľská sféra v uvedených oblastiach zrejme už dlhodobo necíti zlepšenie. V medziročnom porovnaní sa zvýšilo vnímanie rizika nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily.
13. Aj keď v porovnaní s rokom 2015 došlo k miernemu zlepšeniu, až 76 % respondentov považuje proces využívania zdrojov Európskej únie jednoznačne za netransparentný.
14. Dlhodobo zvažuje využitie zdrojov Európskej únie 41 % až 55 % respondentov. Avšak v roku 2016 podiel záujemcov o ich využívanie klesol na 37 % – najnižšiu úroveň od roku 2007.

DOPLNOK PRIESKUMU

Otázky k aktuálnemu dňaniu v Európskej únii

ÚVOD

Aj v roku 2016 čelila Európska únia zásadným problémom, keď k stále nedoriešeným problémom eurozóny, migračnej krízy a zhoršeniu vzťahov k Ruskej federácii sa dostali do popredia problémy vyplývajúce z konania referenda vo Veľkej Británii a silnejúcich odstredivých tendencií vo viacerých členských krajinách. K stabilizácii doterajšieho trendu presadzovaného orgánmi Európskej únie pri smerovaní ďalšieho politického a ekonomického vývoja Únie neprispeli ani predbežne deklarované postoje novozvoleného prezidenta USA. Pri zameraní sa na riešenie uvedených aktuálnych problémov sa menší dôraz kladie na ekonomické problémy, predovšetkým na pôvodné zámery pri zvyšovaní konkurencieschopnosti Európskej únie vo svetovom meradle. Z hľadiska kvality podnikateľského prostredia tlak a asistencia z Bruselu zostávajú za pôvodnými očakávaniami.

Vyššie uvedené problémy sa i v roku 2016 bezprostredne dotýkali podnikateľskej sféry. To bol aj dôvod, prečo otázky z tohto doplnku prieskumu boli položené členskej základni SOPK aj v roku 2016.

Na tejto časti prieskumu sa zúčastnilo 191 členov, ktorí aj v roku 2016 odpovedali na päť otázok.

D1. Považujete vstup Slovenska do Európskej únie za pozitívny z hľadiska podmienok pre vaše podnikanie?

Respondenti pri odpovedi na otázku mohli voľiť jednu z 5 možností: *jednoznačne áno* / *áno* / *nemal významný dopad* / *nie* / *jednoznačne nie*.

Veľká väčšina účastníkov prieskumu (*Tabuľka 12*) považuje dopad vstupu do Európskej únie z hľadiska ich podmienok na podnikanie za silne pozitívny, keď 83 % respondentov hodnotí tento krok kladne a len tri percentá negatívne (*Obrázok 13*). V porovnaní s rokom 2015 došlo len k veľmi miernemu poklesu podielu pozitívnych hodnotení o 3 %, pričom podiel negatívnych hodnotení klesol voči roku 2015 na polovicu.

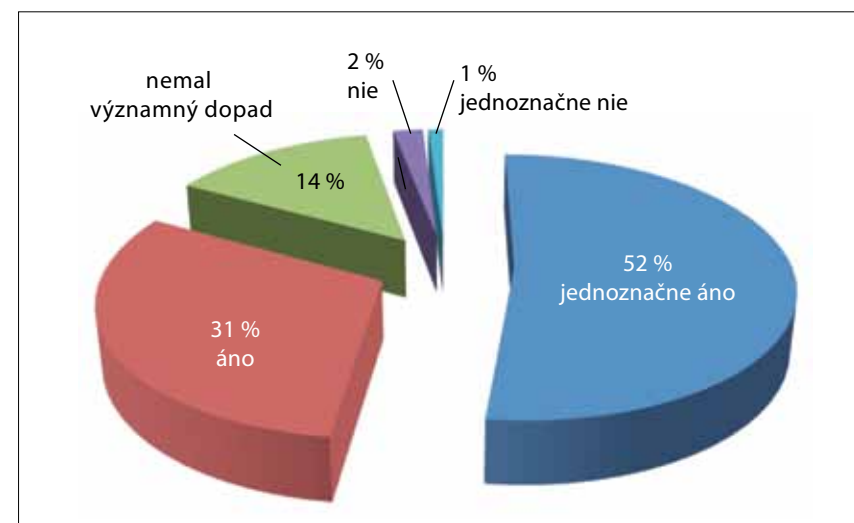
D2. Ktoré konkrétne dôsledky vstupu do Európskej únie mali najväčší pozitívny dopad na vaše podnikateľské výsledky?

Respondenti mali možnosť uviesť najviac tri nimi definované faktory pozitívne ovplyvňujúce ich podnikanie po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie.

Tabuľka 12: Hodnotenie vstupu SR do EÚ v rokoch 2015 a 2016

Podiel odpovedí respondentov v %	Jednoznačne áno	Áno	Nemal významný dopad	Nie	Jednoznačne nie
Rok 2015	53	33	8	4	2
Rok 2016	52	31	14	2	1

Obrázok 13: Hodnotenie vstupu SR do EÚ v roku 2016

Z odpovedí bolo možné vydeliť tri faktory, ktoré s výrazným odstupom dominovali v názoroch účastníkov. Tieto tri nižšie uvádzané dôsledky boli výrazne uprednostnené:

1. Zavedenie jednotnej meny, menová stabilita, odstránenie transakčných nákladov a kurzového rizika – 71 % odpovedí
2. Uľahčenie obehu tovaru, služieb, kapitálu a pracovnej sily – 61 % odpovedí
3. Zrušenie hraníc v rámci Schengenského priestoru – 41 % odpovedí

Pri porovnaní s výsledkami z roku 2015 je vidieť, že respondenti sa zhodli na rovnakých troch pozitívnych faktoroch a pridelili im takmer rovnaké percentuálne zastúpenie.

Z ďalších faktorov boli uvádzané – rozšírenie trhov, uľahčenie prístupu na zahraničné trhy – šesť percent odpovedí a čiastočné zjednotenie legislatívneho prostredia – štyri percentá. Ďalej boli uvádzané v počte menšom ako dve percentá napríklad získanie

prístupu k moderným technológiám, možnosť presadzovania zámerov spolu s Európskou úniou. Ďalšie odpovede boli zastúpené jednotlivo.

D3. Ktorý konkrétny dôsledok vstupu do Európskej únie mal najviac negatívny vplyv na vaše podnikanie?

Aj pri odpovedi na túto otázku bola ponechaná voľnosť respondentom na vlastné definovanie negatívnych dôsledkov, pričom mali možnosť uviesť tri. Pri uvádzaní negatívnych dôsledkov vstupu do Európskej únie nedošlo u respondentov k takej koncentrácii na tri vplyvy ako v predošlej otázke, ale odpovede boli výrazne rôznorodejšie.

1. Nárast konkurencie, globalizácia, pokles konkurencieschopnosti – 14 % odpovedí
2. Automatické a neuvážené preberanie regulácií, noriem a smerníc, neprípravnosť zavádzania európskej legislatívy, zdĺhavosť celého procesu – 12 % odpovedí
3. Nevýhodný kurz eura voči iným menám, časté zmeny kurzu voči iným menám, nesprávne stanovený kurz EUR/SKK pri zavedení eura – 7 % odpovedí
4. Strata rozhodovacej právomoci na národnej úrovni prejavujúca sa napr. pri politike sankcií voči Ruskej federácii, diktát veľkých krajín Európskej únie – 6 % odpovedí
5. Nárast byrokracie, administratívnej záťaže prejavujúcej sa aj pri práci s eurofondami – 6 % odpovedí
6. Nárast cien (energie, miezd, vstupov) v porovnaní s krajinami mimo eurozóny – 5 % odpovedí
7. Ochrannárske opatrenia niektorých krajín Európskej únie, diskriminácia – 5 % odpovedí

Zostávajúce odpovede boli zastúpené nižším percentom odpovedí ako päť percent.

Pri porovnaní odpovedí s názormi uvádzanými v roku 2015 respondenti neuviedli ako negatívny faktor deformácie trhového prostredia dotáciami a postupný zánik domácej finálnej produkcie v prospech konkurencie. Ako nové uviedli problémy s kurzom eura a stratu samostatnosti prejavujúcu sa hlavne pri stanovení, resp. pokračovaní sankcií voči Ruskej federácii.

D4. Súhlasíte s názorom, že v ďalšom období treba presunúť viac právomocí do pôsobnosti Európskej únie?

Účastníci prieskumu mohli na túto otázku zodpovedať piatimi spôsobmi: *rozhodne áno* / *áno* / *súčasný stav vyhovuje* / *nie* / *rozhodne nie* (Tabuľka 13, Obrázok 14). Pozícia respondentov v porovnaní s rokom 2015 sa zmenila len veľmi mierne, presun právo-

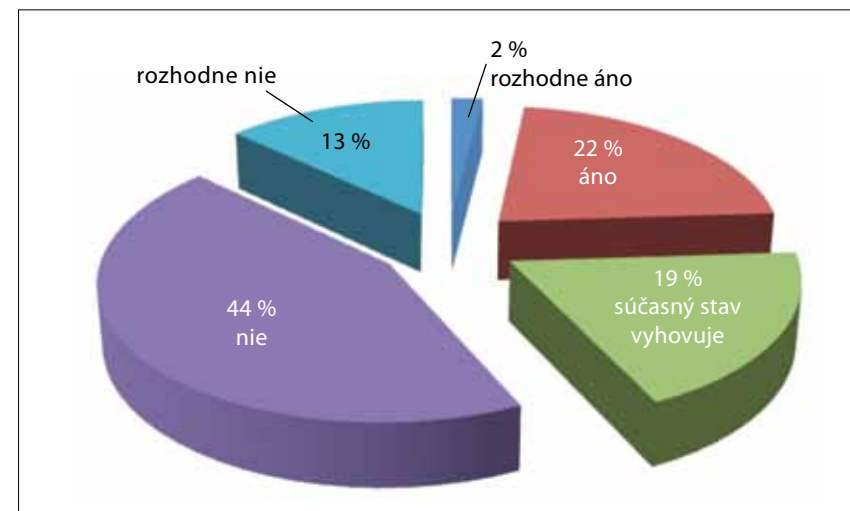

mocí odmietlo **57 %** respondentov (z toho rozhodne **nie 13 %**), ponechanie súčasného stavu preferovalo **19 %** a **24%** súhlasilo s presunom právomocí do Bruselu (z toho **2 %** rozhodne áno), čo je nárast o jedno percento.

Tabuľka 13: Hodnotenie presunu právomocí do pôsobnosti EÚ v rokoch 2015 a 2016

Podiel odpovedí respondentov v %	Rozhodne áno	Áno	Súčasný stav vyhovuje	Nie	Rozhodne nie
Rok 2015	4	15	25	41	15
Rok 2016	2	22	19	44	13

Obrázok 14: Hodnotenie presunu právomocí do pôsobnosti EÚ v roku 2016

D5. Považujete v súčasnosti uplatňovaný mechanizmus rozhodovania (v rámci Európskej únie) z pohľadu záujmov malej krajiny, ako je Slovensko, za vyhovujúci?

Na uvedenú otázku bolo možné odpovedať tromi spôsobmi – *áno* / *nie* / *neviem sa vyjadriť*. V súčasnosti uplatňovaný mechanizmus rozhodovania v rámci Európskej únie považovalo **51 %** účastníkov prieskumu za nevyhovujúci, súhlasilo s ním **11 %**, nevedelo sa vyjadriť **38 %**. V porovnaní s rokom 2015 prieskum poukázal na zhodu pri prejavení negatívneho názoru a pokles súhlasu so súčasným mechanizmom rozhodovania zo **16 %** na **11 %**.

ZÁVERY K DODATKU PRIESKUMU

- 1.** *Vstup do Európskej únie pozitívne hodnotí aj v roku 2016 veľká väčšina účastníkov prieskumu, t. j. 83 %. Negatívne hodnotia vstup len tri percentá respondentov, čo je pokles na polovicu v porovnaní s výsledkom v roku 2015.*
- 2.** *Respondenti rovnako ako v roku 2015 sa vo väčšine zhodli na troch pozitívnych dôsledkoch vstupu do Európskej únie, a to – zavedení jednotnej meny a menovej stability, uľahčení obehu tovaru, služieb, kapitálu a voľného pohybu pracovnej sily a na zrušení kontrol na hraniciach väčšej časti Európskej únie.*
- 3.** *Pri hodnotení negatívnych dôsledkov vstupu do Európskej únie sú názory pomerne rôznorodé, negatívne sa hodnotí najmä nárast konkurencie, nespokojnosť so spôsobom zavádzania legislatívy Európskej únie a problémy s kurzom eura.*
- 4.** *Je zaujímavé, že o päť percent stúpol podiel názorov podporujúcich prípadný presun právomocí do Bruselu, ale mierne stúpol aj percentuálny podiel nesúhlasiacich s týmto krokom. Nesúhlas s presunom však prejavuje väčšia časť respondentov, t. j. 57 %. Svedčí to zrejme o zvýšení polarizácie názorov na tento problém v priebehu roka.*
- 5.** *V priebehu roka zostal podiel respondentov zaujímajúcich negatívny postoj k mechanizmu rozhodovania v Európskej únii na rovnakej úrovni 51 %, súhlasí s ním 11 %, čo je o 5 % menej ako v roku 2015.*

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1:	Štruktúra respondentov podľa počtu zamestnancov v roku 2016	91
Obrázok 2:	Podiel členov SOPK zúčastnených na prieskume podľa krajov v roku 2016	92
Obrázok 3:	Očakávania vlastných ekonomických ukazovateľov u respondentov v roku 2016	94
Obrázok 4:	Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2015 podľa prieskumu v roku 2015 a v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2016	95
Obrázok 5:	Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2016 podľa prieskumov v rokoch 2015 a 2016	97
Obrázok 6:	Očakávania vlastných ekonomických ukazovateľov u respondentov v roku 2017	97
Obrázok 7:	Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2015 a v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2016	99
Obrázok 8:	Podiel hodnotení (v %) predpokladajúcich rast obratu v rokoch 2008 – 2016	100
Obrázok 9:	Vnímanie podnikateľského prostredia ako priaznivého v rokoch 2008 – 2017	105
Obrázok 10:	Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR v rokoch 2007-2016	106
Obrázok 11:	Hodnotenie komunikácie vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora v rokoch 2010 – 2016	107
Obrázok 12:	Názory na využívanie finančných zdrojov EÚ v rokoch 2008 – 2016	115
Obrázok 13:	Hodnotenie vstupu SR do EÚ v roku 2016	119
Obrázok 14:	Hodnotenie presunu právomocí do pôsobnosti EÚ v roku 2016	121

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1:	Štruktúra respondentov v rokoch 2008 – 2016	92
Tabuľka 2:	Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2015 podľa prieskumu v roku 2015 a v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2016	94
Tabuľka 3:	Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov v roku 2016 podľa prieskumov v rokoch 2015 a 2016	96
Tabuľka 4:	Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2015 a v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2016	98
Tabuľka 5:	Poradie vplyvov s najväčšími dopadmi na ekonomické výsledky spoločností v rokoch 2016 a 2017	101
Tabuľka 6:	Hodnotenie podnikateľského prostredia v rokoch 2008 – 2016	104
Tabuľka 7:	Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR v rokoch 2008 – 2016	105
Tabuľka 8:	Hodnotenie komunikácie vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora v rokoch 2010 – 2016	106
Tabuľka 9:	Počet odpovedí v stupni dôležitosti u hodnotených rizík v roku 2016	111
Tabuľka 10:	Poradie vybraných rizík pre podnikateľskú činnosť v rokoch 2008 – 2016	112
Tabuľka 11:	Názory na využívanie finančných zdrojov EÚ v rokoch 2008 – 2016	114
Tabuľka 12:	Hodnotenie vstupu SR do EÚ v rokoch 2015 a 2016	119
Tabuľka 13:	Hodnotenie presunu právomocí do pôsobnosti EÚ v rokoch 2015 a 2016	121

PRÍLOHA I.

ŠTRUKTÚRA ANKETOVÉHO DOTAZNÍKA „EKONOMICKÝ PRIESKUM SOPK 2016 – 2017“

Sektor, v ktorom podnikáte:

- výroba ( )
doprava, obchod, služby a iné ( )

I. OČAKÁVANÉ EKONOMICKÉ VÝSLEDKY NAŠEJ SPOLOČNOSTI

Obrat – tržby

0.1 Celkový obrat v roku 2016 sa v porovnaní s rokom 2015:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

0.2 Očakávame, že celkový obrat sa v roku 2017:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

Predaj na domácom trhu

0.3 Príjmy z predaja na domácom trhu v roku 2016 sa v porovnaní s rokom 2015:

- zvýši ( )
ostanú rovnaké ( )
znížia ( )

0.4 Očakávame, že príjmy z predaja na domácom trhu sa v roku 2017:

- zvýši ( )
ostanú rovnaké ( )
znížia ( )

Hospodársky výsledok po zdanení

0.5 Hospodársky výsledok po zdanení v roku 2016 sa v porovnaní s rokom 2015:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

0.6 Očakávame, že hospodársky výsledok po zdanení sa v roku 2017:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

Vývoz

0.7 Príjmy z vývozu v roku 2016 sa v porovnaní s rokom 2015:

- zvýšia ( )
ostanú rovnaké ( )
znížia ( )

0.8 Očakávame, že príjmy z vývozu sa v roku 2017:

- zvýšia ( )
ostanú rovnaké ( )
znížia ( )

Pracovníci

0.9 Počet pracovníkov v roku 2016 sa v porovnaní s rokom 2015:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

0.10 V roku 2017 očakávame, že počet pracovníkov sa:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

Priemerná mzda

0.11 Priemerná nominálna mzda v roku 2016 sa v porovnaní s rokom 2015:

- zvýši ( )
ostane rovnaká ( )
zníži ( )

0.12 Očakávame, že v roku 2017 sa priemerná nominálna mzda:

- zvýši ( )
ostane rovnaká ( )
zníži ( )

Investície

0.13 Úroveň investícií v roku 2016 sa v porovnaní s rokom 2015:

- zvýši ( )
ostane rovnaká ( )
zníži ( )

0.14 Očakávame, že v roku 2017 sa naša úroveň investícií:

- zvýši ( )
- ostane rovnaká ( )
- zníži ( )

Zadlženosť

0.15 Zadlženosť našej spoločnosti v roku 2016 sa v porovnaní s rokom 2015:

- zvýši ( )
- ostane rovnaká ( )
- zníži ( )

0.16 Uvažujete v roku 2017 s vyšším použitím externých zdrojov ako v roku 2016?

- áno ( )
- nie ( )

Pohľadávky

0.17 Pohľadávky po lehote splatnosti sa v roku 2016 sa v porovnaní s rokom 2015:

- zvýšia ( )
- ostanú rovnaké ( )
- znížia ( )

Vplyvy na ekonomické výsledky

0.18 Najväčší vplyv na ekonomické výsledky našej spoločnosti v roku 2016 v porovnaní s rokom 2015 mali tieto činitele (uvedte maximálne 3 odpovede):

- domáci dopyt ( )
- zahraničný dopyt ( )
- náklady na pracovnú silu ( )
- nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily ( )
- výmenný kurz eura ( )
- ceny energií a surovín ( )
- vlastná finančná situácia ( )
- opatrenia hospodárskej politiky ( )

0.19 Očakávame, že najväčší vplyv na ekonomické výsledky našej spoločnosti v roku 2017 budú mať tieto činitele (uvedte maximálne 3 odpovede):

- domáci dopyt ( )
- zahraničný dopyt ( )
- náklady na pracovnú silu ( )
- nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily ( )
- výmenný kurz eura ( )
- ceny energií a surovín ( )

- vlastná finančná situácia ( )
- opatrenia hospodárskej politiky ( )

II. HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA

Podnikateľské prostredie

0.20 Celkové podnikateľské prostredie v roku 2016 je v porovnaní s rokom 2015:

- priaznivé ( )
- ostalo rovnaké ( )
- nepriaznivé ( )

0.21 Očakávame, že v roku 2017 bude celkové podnikateľské prostredie :

- priaznivé ( )
- ostane rovnaké ( )
- nepriaznivé ( )

Hospodárska politika vlády

0.22 Ako hodnotíte hospodársku politiku vlády SR?

- pozitívne ( )
- neutrálne ( )
- negatívne ( )
- neviem posúdiť ( )

0.23 Považujete komunikáciu vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora za

- pozitívnu ( )
- neutrálnu ( )
- negatívnu ( )
- neviem posúdiť ( )

0.24 Má sa Slovenská republika finančne podieľať na riešení zadlženia niektorých štátov – členov eurozóny, a tým aj na ochrane eura v SR?

- áno ( )
- áno, za podmienok garantujúcich návratnosť pôžičky ( )
- nie ( )
- neviem ( )

0.25 Ktoré opatrenia vlády SR v roku 2016 z hľadiska vašej spoločnosti by mohli prispieť k zlepšeniu podnikateľského prostredia (vymenujte maximálne 3 prioritné):

- .....
- .....
- .....

0.26 Ktoré opatrenia vlády SR v roku 2016 z hľadiska vašej spoločnosti zhoršujú podnikateľské prostredie (vymenujte maximálne 3 najzávažnejšie):

- .....
- .....
- .....

Riziká pre podnikateľskú činnosť

0.27 Z hľadiska vplyvu na podnikateľskú činnosť priradujeme stupeň dôležitosti nasledovným rizikám (označte x -om):

	vysoký	mierny	nemá vplyv
● pokles domáceho dopytu	( )	( )	( )
● pokles zahraničného dopytu v dôsledku krízy	( )	( )	( )
● rast cien vstupov, najmä rast cien energií v SR	( )	( )	( )
● vysoké úrokové miery	( )	( )	( )
● vysoká daňová a odvodová zaťaženosť	( )	( )	( )
● nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	( )	( )	( )
● klientelizmus a korupcia pri verejnom obstarávaní	( )	( )	( )
● nízka vymožiteľnosť práva	( )	( )	( )
● tolerancia štátnej správy pri porušovaní zákonov	( )	( )	( )
● legislatívne požiadavky zo strany EÚ	( )	( )	( )
● nedostatočná ochrana domáceho trhu v SR	( )	( )	( )
● nepružný, byrokratický postup európskych inštitúcií	( )	( )	( )
● kurzová pozícia eura k doláru a iným menám	( )	( )	( )
● sociálne nepokoje	( )	( )	( )
● politika odborov	( )	( )	( )
● činnosť inštitúcií zastrešujúcich podnikateľov	( )	( )	( )
● iné (vymenujte)			

III. VYUŽÍVANIE FINANČNÝCH ZDROJOV EÚ

0.28 Bude vaša firma spoločnosť požadovať a využívať zdroje EÚ v ďalšom období?

- áno ( )
- nie ( )

0.29 Máte dostatok relevantných informácií o využívaní zdrojov EÚ?

- áno ( )
- nie ( )

0.30 Predpokladáte, že celý proces využívania zdrojov EÚ bude transparentný?

- áno ( )
- nie ( )

0.31 Ako ste informovaný o štruktúre, podmienkach a zameraní čerpania štátnej pomoci zo zdrojov EÚ v novom rozpočtovom období 2014 – 2020 (Partnerská dohoda)?

- veľmi dobre ( )
- dobre ( )
- nedostatočne ( )

IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE:

(budú použité pri hromadnom spracovaní dotazníkov ako triediace znaky) označte x-om

I. Veľkosť spoločnosti

- malá (do 50 zamestnancov) ( )
- stredná (51 – 500 zamestnancov) ( )
- veľká (nad 500 zamestnancov) ( )

II. Vlastníctvo

- domáce vlastníctvo ( )
- zahraničný podiel do 50 % vrátane ( )
- zahraničný podiel nad 50 % ( )

III. Charakter spoločnosti (podľa prevažujúcej činnosti)

- priemysel ( )
- stavebníctvo ( )
- pôdohospodárstvo ( )
- doprava ( )
- obchod ( )
- služby ( )
- finančné služby ( )
- školsťvo, vzdelávanie a iné ( )

IV. Kraj, v ktorom sa nachádza sídlo alebo rozhodujúca prevádzka vašej spoločnosti:

- Bratislava ( )
- Banská Bystrica ( )
- Košice ( )
- Nitra ( )
- Prešov ( )
- Trenčín ( )
- Trnava ( )
- Žilina ( )

VZHLADOM NA AKTUÁLNE DIANIE V EÚ NÁS ZAUJÍMAJÚ TIETO OTÁZKY:

1. Považujete vstup Slovenska do EÚ za pozitívny z hľadiska podmienok pre vaše podnikanie?

- a) jednoznačne áno ( )
- b) áno ( )
- c) nemal významný dopad ( )
- d) nie ( )
- e) jednoznačne nie ( )

2. Ktoré konkrétne dôsledky vstupu do EÚ mali najväčší pozitívny dopad na vaše podnikateľské výsledky?

Uveďte stručne najviac tri skutočnosti (napr. zavedenie jednotnej meny, uľahčenie obehu tovaru, zrušenie hraníc, atď.)

3. Ktorý konkrétny dôsledok vstupu do EÚ mal najviac negatívny vplyv na vaše podnikanie?

Uveďte stručne maximálne tri

4. Súhlasíte s názorom, že v ďalšom období treba presunúť viac právomocí do pôsobnosti EÚ v oblastiach majúcich dopad na podnikateľské aktivity?

- a) rozhodne áno ( )
- b) áno ( )
- c) súčasný stav vyhovuje ( )
- d) nie ( )
- e) rozhodne nie ( )

5. Považujete v súčasnosti uplatňovaný mechanizmus rozhodovania v rámci EÚ z pohľadu záujmov malej krajiny, ako je Slovensko, za vyhovujúci?

- a) áno ( )
- b) nie ( )
- c) neviem sa vyjadriť ( )

Poznámky: